

Չարգելի՛ հյուրեր, գործընկերներ՛, գիտաժողովի մասնակիցներ՛, տիկնա՛յք և պարոնա՛յք

Ողջունում եմ բոլորիդ «Բոլոնիայի գործընթացը և կրթական բարեփոխումները անցումնային տնտեսություն ունեցող երկրներում. հիմնահարցերը և զարգացման հեռանկարները» խորագրով գիտաժողովի անթիվ:

Չետխորհրդային տարիներին կարծես քայքայվել ու տարերային բնույթ էր կրում մեր երկրների կրթական համակարգը, քանի որ այլևս չկար այն ավանդական աշխատաշուկան, որտեղ բոլոր մասնագետներն անխտիր աշխատանք ունեին: Փոխվել էին ժամանակները, փոխվել էին արժեքները: Արդեն այլ էր նաև թե՛ աշխատաշուկան, թե՛ նրա պահանջները: Չետխորհրդային երկրները իրենց հայացքն ուղղեցին դեպի արևմուտք, որտեղ իր բուռն ծաղկումն էր ապրում Բոլոնիայի գործընթացը (1999թ.-ից ի վեր): Անցումնային տնտեսություն ունեցող որոշ երկրներ, այդ թվում նաև Հայաստանի Հանրապետությունը (2005թ.) ինտեգրվեցին Բոլոնիայի գործընթացին:

Մեր բուհի այս գիտաժողովը միտված է վեր բարձրացնելու ԱՊՀ երկրների կրթական համակարգի խնդիրները ոչ միայն բուհերում, այլև միջին մասնագիտական և հանրակրթական հաստատություններում:

Հուսով եմք, որ գիտաժողովում հնչած զեկուցումները, քննարկումները և առաջարկությունները կնպաստեն ինտեգրման գործընթացի արդյունավետությանը: Բոլորին մաղթում եմ բեղմնավոր և արգասաբեր աշխատանք:

Լաուրա Մկրտչյան

*Ավ. Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական
համալսարանի ռեկտոր*

Խմբագրական խորհրդի նախագահ՝

Լաուրա Մկրտչյան

Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի ռեկտոր, Եվրոպական ռեկտորների ակումբի անդամ, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Գլխավոր խմբագիր՝

Գրիշա Ղարիբյան

ԵՊՀ տնտեսագիտության անբիռնի վարիչ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, գիտության վաստակավոր գործիչ

Պատասխանատու քարտուղար՝

Ալբերտ Ոսկանյան

Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի գիտական գծով պրոռեկտոր, տեխնիկական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր

Խմբագրական կոլեգիա՝

1. **Հրանտ Աբրահամյան** – Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի պրոֆեսոր, պատմական գիտությունների դոկտոր
2. **Հարություն Մարգարյան** – Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի կրթության որակի ապահովման ներբուհական կենտրոնի ղեկավար, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
3. **Արմեն Ճուղուրյան** – Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի պրոֆեսոր, տնտեսագիտության դոկտոր
4. **Աբդիմանապ Բեկտուրգանով** – Ի. Ժանսուգուրովի անվան Ժետիսուի պետական համալսարանի ռեկտոր, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Ղազախստանի Հանրապետության ԳԱԱ թղթակից անդամ
5. **Լազատ Երկինբաևա** – Ի. Ժանսուգուրովի անվան Ժետիսուի պետական համալսարանի ուսումնամեթոդական գծով պրոռեկտոր, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
6. **Ստեփան Ծաղիկյան** – Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարանի քրեական և քրեական դատավարության իրավունքի ամբիոնի վարիչ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
7. **Աշոտ Խոյեցյան** – Երևանի պետական համալսարանի դասախոս, աշխարհագրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Էկոլոգիայի միջազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս, հայկական աշխարհագրական ընկերության փոխնախագահ
8. **Հայկ Պետրոսյան** – Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի մանկավարժության ամբիոնի վարիչ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

9. **Նաիրա Հակոբյան** – Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի միջազգային համագործակցության և ստանդարտացման վարչության պետ, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
10. **Սերգեյ Պոցելուև** – Հարավդաշնային համալսարան, տեսական և կիրառական քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչ, քաղաքագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
11. **Արմեն Հակոբյան** – Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի պրոֆեսոր, տնտեսագիտության դոկտոր
12. **Լիդա Սահակյան** – Երևանի պետական բժշկական համալսարանի օրգանական քիմիայի ամբիոնի, մանակավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
13. **Սուսաննա Կազդանյան** – Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարանի դոցենտ, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու
14. **Քրիստինե Դադյան** – Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի դասախոս, լեզուների և դրանց դասավանդման ամբիոնի վարիչ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու
15. **Նարինե Սուլումոյան** – Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի դոցենտ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու
16. **Ջեմմա Հասրաթյան** – (Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցացիա) ՀԿ նախագահ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԼԱՌԻԱ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Ավ. Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի ռեկտոր,
Եվրոպական Ռեկտորների Ակումբի անդամ,
հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

ԲՈՒՅԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԿՐԹԱԿԱՆ ՈՐԱԿԻ ԱՊԱՅՈՎՄԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔ

Հոդվածը վերաբերում է Բոլոնիայի գործընթացի կարևորագույն տարրերից մեկին՝ ակադեմիական շարժունությանը: Նկարագրված է ուսանողության շարժունության վիճակը Հայաստանում և ընդհանրապես աշխարհում: Հոդվածում արվել են մի շարք առաջարկություններ՝ Հայաստանի ուսանողների շարժունության դինամիկան բարելավելու համար: Ակադեմիական շարժունության աճը իր հերթին կխթանի կրթության որակի բարձրացմանը:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ Բոլոնիայի գործընթաց, կրթության որակ, կրեդիտային համակարգ, ակադեմիական շարժունություն, կրեդիտների կուտակման և փոխանցման համակարգ:

ԼԱՌՐԱ ՄԿՐՏՉՅԱԼ

Ավ. Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի ռեկտոր,
Եվրոպական Ռեկտորների Ակումբի անդամ,
հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

ԱԼԲԵՐՏ ՈՍԿԱՆՅԱԼ

Ավ.Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի գիտական
քաղաքականության և հասարակայնության հետ կապերի գծով պրոռեկտոր,
տեխնիկական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր

ԿԱՐԻՆԵ ՄԵԼԻՔՅԱԼ

Ավ.Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի գիտական գծով
առաջատար մասնագետ

ԲՈԼՈՆՅԱՆ ՉԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԿՐԹԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՏՆՏԵՍԱԻՐԱՎԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ

Հոդվածում ներառված են Բոլոնիայի գործընթացի հիմնական զարգացումները՝ սկսած նախապատմությունից մինչև մեր օրերը: Այդ զարգացումներին զուգընթաց շարադրված են Երևանի Ա.Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանում կատարված համահունչ բարեփոխումները՝ երկաստիճան, ապա կրեդիտային, գիտելիքների գնահատման, մոդուլային ուսուցման և այլ համակարգերի մշակումն ու ներդրումը ուսումնական գործընթաց: Ներկայացված են մոդուլային ուսուցման հետ կապված զարգացման ու ներդրման անհրաժեշտության հիմնավորումները և ինքնագնահատման ու որակի ապահովման մեթոդական ժամանակակից մոտեցումները:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. բարձրագույն կրթության միասնական տարածք, կրթության որակի ապահովում, գիտելիքների ստուգման և գնահատման համակարգ, ինքնավերլուծություն, ինքնագնահատում, կրեդիտային համակարգ, մոդուլային ուսուցում:

ԱՐԴԻՄԱՆԱՊ ԲԵԿՏՈՒՐՉԱՆՈՎ

ռեկտոր, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
Ղազախստանի Հանրապետության Գիտությունների ազգային ակադեմիայի
թղթակից անդամ

ԼԱՉՉԱՏ ԵՐԿԻՆԲԱԵՎԱ

Առաջին պրոռեկտոր, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

**ԲՈԼՈՆՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ
ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ
(Ի.Ժանսուլգուրովի անվ. Ժեոխուսյան պետական համալսարանի
օրինակով)**

Հոդվածում հիմնավորվում է Ղազախստանի Բոլոնյան գործընթացին մասնակցելու անհրաժեշտությունը: Բացահայտվում է մասնակցության նպատակը՝ եվրոպական կրթության մուտքի ընդլայնում, Ղազախստանի բարձրագույն կրթության որակի հետագա բարձրացում, ինչպես նաև ուսանողների և դասախոսների շարժունության աճ:

* * *

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՐԶՊԱՆՅԱՆ

Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի կրթության որակի ապահովման ներբուհական կենտրոնի ղեկավար, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՇՈՒԿԱՅԻ ԳԵՆԴԵՐԱՅԻՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ՝ ԲՈՒՅԵՐԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՄԱՆ ԿՈՂՄՆՈՐՈՇԻՉ

Հոդվածը նվիրված է 21-րդ արդիականիսդիրներից մեկին՝ Բոլոնիայի գործընթացին: Անդրադարձել ենք ՀՀ աշխատաշուկայի գեղերային բնութագրմանը որպես՝ բուհերի առաքելության կողմնորոշիչ: Դիտարկվում է բուհերի առաքելությունը: Վերլուծությունների հիման վրա տրվում են կոնկրետ առաջարկներ:

Հանգուցային բառեր և բառակապակցություններ՝ ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման գործընթացներում, աշխատաշուկայի գեղերային բնութագիր, բուհերի առաքելություն:

ԱՐՄԵՆ ՃՈՒՂՈՒԹՅԱՆ

տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարան

**ԿՐԵՂԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՆԵՐՂՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ**

Քննարկվում են կրեդիտային համակարգի արդյունավետ կիրառման հիմնական խոչընդոտները Հայաստանի համալսարաններում և առաջարկվում են կրեդիտների փոխանակման ակտիվացման ուղիներ: Մասնավորապես հիմնավորվում է պետական համալսարանների կողմից այլընտրանքային կրթօջախներից ստացվող կրեդիտների ճանաչումը՝ ակադեմիական կրեդիտների կուտակումը ու փոխանցումը դիտարկելով որպես կրթական գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման համակարգ:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ կրեդիտային համակարգ, կրեդիտների փոխանակում, ակադեմիական կրեդիտների կուտակում, շարունակական կրթություն:

* * *

ԼՅՈՒԴԿԻԳ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ

*Կենսաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի հումանիտար
ֆակուլտետի դեկան*

ՀԵՆՐԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

*տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի ուսամսական
գծով պրոռեկտոր*

ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐԸ

Հոդվածում Բոլոնիայի գործընթացի համատեքստում քննարկվում են Էկոլոգիական դաստիարակության մի շարք խնդիրներ: Անդամակցելով Բոլոնիայի գործընթացին՝ Հայաստանի Հանրապետությունը, ինչպես նաև Ավ. Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանը բարձրագույն կրթության ոլորտում իրականացնում է բարեփոխումներ և լուծում է մի շարք գլոբալ հիմնախնդիրներ, որոնց շարքում իր առանձնահատուկ դերն ու նշանակությունն ունեն Էկոլոգիական դաստիարակության հիմնահարցերը:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. Էկոլոգիական որակներ, կենսաբանական արդյունավետություն, Էկոդաստիարակություն, Էկոլոգիական դաստիարակություն, Էկոլոգիական տրամաբանություն, կենսոլորտի գենոֆոնդ, Էկոհամակարգեր:

ՀԱՅԿ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի մասնագիտական կրթության և կիրառական մանկավարժության ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

ՀՐԱՅՐ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

«Սյունիք» ինստիտուտի իրավագիտության և տնտեսագիտության ֆակուլտետի դեկան, մանկավարժական գիտությունների թեկնածու

ԱՇԽԱՏԱՇՈՒԿԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՅԱՆՁՆԵՐԸ

Հոդվածում ներկայացվում է արդի պայմաններում աշխատաշուկայի՝ մասնագիտական կրթության համակարգին ներկայացվող պահանջների ուսումնասիրության արդյունքները, որոնք կարող են արդյունավետ օգտագործվել մասնագիտական կրթական ծրագրերի մշակման գործընթացում:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ աշխատաշուկա, մասնագիտական որակներ, անձնային որակներ, առանցքային կոմպետենցիա, կրթության մակարդակ, կրթական ծրագիր:

* * *

ԲԵՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Տնտեսագիտության թեկնածու, պրոֆեսոր,
Ավետիք Սկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական Համալսարանի տնտեսագիտության ամբիոնի վարիչ

ՀԵՆՐԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
Ավետիք Սկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական Համալսարանի ուսամսական գծով պրոռեկտոր

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՏԱԾԵԼԱԿԵՐՊԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿՉԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հոդվածում Բոլոնիայի գործընթացի համատեքստում քննարկվում է տնտեսագիտության տեսության մեթոդաբանության վերաբերյալ որոշ հարցեր, որոնց իմացությունը ուսանողությանը հնարավորություն կտա ձեռք բերելու համակարգված գիտելիքները և հատուկ պատկերացում կազմել տնտեսագիտության տեսության կողմից լուծված հիմնախնդիրների մասին:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. տնտեսական համակարգ, նյութական բարիքներ, ռեսուրսներ, պահանջմունքներ, ռացիոնալ վարքագիծ, տնտեսական մտածելակերպ, այլընտրանքային գործունեություն, ընտրության ազատություն, արդյունավետ գործունեություն:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԿԱԶՂԱՆՅԱՆ

Հոգեբանական գիտությունների թեկնածու,
Հայ-Ռուսական (Սլավոնական) համալսարանի դասախոս

**ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՌԴ ԵՎ ՀՀ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ**

Հոդվածը նվիրված է 21-րդ դարի կարևորագույն խնդիրներից մեկին՝ բարձրագույն կրթության արդիականացմանը:

Դիտարկվում են նորարարական ձևերի ուսուցումը Ռուսաստանի Դաշնության և Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն կրթության համակարգում: Բացահայտվում են կրթության նորարարական մեխանիզմների և ռազմավարությունների էությունն ու բովանդակությունը: Առանձնացվում են նորարարական կրթության որոշ ասպեկտներ՝ որպես նորարարական ընկալում, նորարարական մտածողություն ձևավորող համակարգ: Ուսումնասիրության արդյունքի հիման վրա արվում են եզրակացություններ և առաջարկություններ:

* * *

ՆՈՆԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
ԵՊՀ տնտեսագիտության ֆակուլտետ

**ԿՐԹԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՐԵՓՈՒՆՈՒՄՆԵՐԻ
ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀՀ- ՈՒՄ**

Քննարկվում են ՀՀ բարձրագույն մասնագիտական կրթական համակարգի բարեփոխումների ֆինանսա-կազմակերպչական և մեթոդաբանական հիմնախնդիրները: Մասնավորապես, ընդգծվում է կրթական ծառայությունների արտահանման ենթակառուցվածքների ձևավորման անհրաժեշտությունը:

Բացահայտվել են մասնագիտական կրթության մրցունակության և գրավչության բարձրացման գործոնները Բոլոնիայի գործընթացի համատեքստում:

Հանգուցային բառեր և բառակապակցություններ՝ բարձրագույն մասնագիտական կրթական համակարգ, բարեփոխումներ, կրթական ծառայություններ, Բոլոնիայի գործընթաց, մասնագիտական կրթության մրցունակություն:

ԲԱՏԻՄԱ ՄՈՒԿԱՇԵՎԱ

տնտեսագիտության թեկնածու, պրոֆեսոր, Պետական Կառավարման Ակադեմիա
Ղազախստանի Հանրապետություն, ք. Աստանա

ՄՈՒԽՏԱՐԻՄԱ ԺԵՏՊԻՍԲԱՇԵՎԱ

տնտեսագիտության թեկնածու, պրոֆեսոր,
տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի վարիչ,
Գազպոտրեբսոյուզի կարկանդինական տնտեսագիտական համալսարան,
ք. Կարագանդա

ԲՈԼՈՆՅԱՆ ԳՈՐԾՆԹԱՑԻ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՂԱՍԱԽՍՏԱՆՈՒՄ

Հոդվածում դիտարկվում է Ղազախստանի կրթական գործընթացի բարեփոխումների արդի հարցերը՝ կապված Բոլոնյան գործընթացի դրույթների իրականացմանը: Բոլոնյան գործընթացի հիմնական սկզբունքային դրույթները իրականանում են հաջողությամբ: Ղազախստանի Որակավորումների ազգային շրջանակի ստեղծումը վկայում է զարգացող միտումների մասին, որն ուղղված է Բոլոնյան գործընթացների շրջանակներում սովորողների մասնագիտական կարողությունների կատարելագործմանը:

ՀԱՅԿ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան
մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

ԼԻԼԻԹ ՍԱՐԱՏԻԿՅԱՆ

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան
մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

ԱՐՈՒՍՅԱԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան
մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

ՆԵՐԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հոդվածում ներկայացնում են ներառական կրթության համակարգի ներդրման եվ մասնագետների պատրաստման հիմնախնդիրները: Ոլորտում առկա, ինչպես նաև կրթության հատուկ կարիք ունեցող երեխաների սոցիալականացման հիմնախնդիրները, դրանց լուծման ճանապարհները լուսաբանվում են հետազոտության արդյունքների հիման վրա: Հեղինակները, ներառական կրթության համակարգի ներդրման հարցում, Էապես կարևորելով դասավանդող կազմի պատրաստման և վերապատրաստման հարցերը, ներկայացնում են իրենց կողմից կազմված «-Ներառական կրթության տեսություն և պրակտիկա» ուսումնական առարկայի ծրագիրը, բակալավրի կրթական ծրագիրը մանկավարժական բոլոր մասնագիտությունների համար և ուսումնառության վերջնարդյունքները, որոնք մշակվել են Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում «Հուլիսի կամուրջ» և «Առաքելություն արևելքի» հասարակական կազմակերպությունների կողմից «Կրթություն բոլորի համար» ծրագրի իրականացման շրջանակներում, Ֆինլանդիայի Ուլույի համալսարանի միջազգային փորձագետ-պրոֆեսորներ՝ Թուոմ Վիլպոլայի և Մարկո Զիելինենի համագործակցությամբ:

Վեր հանված հիմնախնդիրների լուծման համար միաժամանակ, ներկայացվում են հոդվածում արձանագրված որոշ առաջարկություններ:

ՀԱՆԳՈՒՑԱՅԻՆ ԲԱՌԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ՝ ներառում, ներառական կրթություն, սոցիալականացում, սոցիալական կոմպետենցիա, մանկավարժական գործընթաց, հատուկ կրթություն, կրթության հատուկ կարիք ունեցող երեխա, հանդուրժողականություն, բազմամասնագիտական թիմ:

ԳԵՂԵՑԻԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

իրավաբանական գիտությունների թեկնածու

իրավագիտության ամբիոնի դոցենտ

Յայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան

**ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ**

Յողվածը նվիրված է բարձրագույն կրթության զարգացման միտումներին՝
ՀՀ-ում Բոլոնյան գործընթացին միանալուց հետո: Դիտարկվում են օրենքները և
ենթաօրենսդրական ակտերը, որոնք նպաստում են բարձրագույն կրթության
բարեփոխումներին:

Հանգուցային բառեր և բառակապակցություններ՝բարձրագույն կրթություն,
Բոլոնյան գործընթաց, օրենքներ և ենթաօրենսդրական ակտեր, բարեփոխումներ,
կրթության որակ

* * *

ՀԱԿՈՔ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

1-ին կուրսի ուսանող, քաղաքագիտության ֆակուլտետ

Բուդապեշտի կենտրոնական եվրոպական համալսարան

**ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՔ ՄՈԴԵԼՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ**

Այս աշխատանքը ներկայացնում է երեք խոշոր կրթական համակարգերի
կարճ և համառոտ համեմատական վերլուծության, որոնք ընկալվում են հեղինակի
կողմից, որպես աշխարհում այսօր գերիշխող մոդելներ, և որոնց դիտարկումը
կատարվել է նաև հետադարձ պատմական տեսանկյունից՝ Ամերիկյան,
Խորհրդային և Եվրոպական (Բոլոնյան) կրթական մոդելներ: Բոլոր երեք
մոդելներն ունեն ինչպես կողմնակիցներ, այնպես նաև հակառակորդներ, սակայն
ընդհանուր աշխատանքի նպատակն է նշել Բոլոնյան կրթական համակարգի
առավելությունները, համեմատելով մյուս երկուսի հետ:

ԼԻԱՆԱ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ

Մանկավարժության մագիստրոս, ուսանող, Տորոնտոյի համալսարան,
Կրթության կառավարման ֆակուլտետ, Կանադա, Տորոնտո

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հոդվածում հիմնավորվում է կրթության կառավարման մասնագիտության պատրաստումը, որը անհրաժեշտ է ունենալ հայաստանյան բուհերում:

Կրթության կառավարման ֆակուլտետի բացակայությունը բացասաբար է անդրադառնում կրթության զարգացման վրա, իսկ համալսարանների ռեկտորները, դեկանները, ամբիոնների վարիչները, չնայած ունենալով բարձրագույն կրթություն, չունեն, ավաղ, նեղ մասնագիտական որակավորում կրթության կառավարման բնագավառում: Հայաստանի Հանրապետության բուհերում անհրաժեշտ է ստեղծել կրթության կառավարման գծով շրջանավարտների պատրաստում:

* * *

ԳԱՐԻԻՇԼ ԲԱԼԱՅԱՆ

Իրավաբանական գիտությունների թեկնածու,

Վ. Բոյունովի անվ. Պետական լեզվաբանական համալսարան

ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Հոդվածում ներկայացված են Վերահսկողության նպատակները և գործունեության արդյունավետությունը: Խոսվում է հսկողության ընթացքում խախտումներ և թերություններ հայտնաբերելու վարչական պատասխանատվության որոշ խնդիրների մասին, քննարկվում են նաև կրթական համակարգի նկատմամբ Վերահսկողության իրականացրած որոշ ձևեր:

Հանգուցային բառեր և բառակապակցություններ՝ պետական վերահսկողություն, վարչական պատասխանատվություն, կրթական համակարգ, կրթության բնագավառի հսկողություն:

ԱԼԵՖՏԻՆԱ ԲԱԽՏԱՈՒԼՈՎԱ

Կենսաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
ռազմավարական զարգացման, աստիճանակարգման և հավատարմագրման
բաժնի վարիչ,

ՆԱԶԳՈՒԼ ԲԱՅԳԱԲԱՏՈՎԱ

Նորարարական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
Գիտության և նորարարության բաժնի վարիչ,
Ի.Ժանսուզուրովի անվ. Ժեոիսուսյան պետական համալսարան,
Ղազախստան, ք.Տալդիկորգան

ԲՈՒՅ-ՈՒՄ ՈՐԱԿԻ ԱՊԱՅՈՎՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄ

Հոդվածում առանձնացված են կրթության, գիտության և արտադրության
ինտեգրման հետագա զարգացման հիմնական ուղղությունները: Դիտարկվում է
շարունակական կրթության համալիրի ստեղծման հայեցակարգը, որը
բավարարում է Բոլոնյան գործընթացի պահանջները և ակտիվ գիտական
որոնումներով թափանցում է կրթության փուլեր: Բացահայտվում են
ինստիտուցիոնալ և մասնագիտացված հավատարմագրման նպատակները:

ԱՆԱՅԻՏ ՏԵՐ-ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ԵՊԲՀ, բժշկական հոգեբանության ամբիոնի դասախոս

ՌԻՍԱ ՕՍԻՊՅԱՆ

հոգեբանության ֆակուլտետ, 4-րդ կուրս,

ԱՎ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարան

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԵՆՏԵՐԻ ԴԵՐՆ ՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅՈԳԵՔԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒՆՏԵՏԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հոդվածում ամփոփված է Բոլոնիայի գործընթացի՝ հանձինս գործնական պարապմունքների, դերն ու նշանակությունը հոգեբանության ֆակուլտետի ուսանողների համար: Միայն տեսական գիտելիքները բավարար չեն ուսանողին լիարժեք մասնագիտական հմտություններով, գիտելիքներով ապահովելու համար: Չափազանց մեծ նշանակություն ունի հոգեբանության ֆակուլտետում գործնական պարապմունքների կազմակերպումը, քանի որ դրանք նպաստում են հոգեբանական և մասնագիտական խոչընդոտների հաղթահարմանը, մասնագետի հետագա գործունեության համար անհրաժեշտ անձնային որակների, հմտությունների, կարողությունների ձևավորմանը և գործնականում տեսական գիտելիքների կիրառմանը:

Չանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ կրթական համակարգ, գործնական պարապմունքներ, մասնագիտական հմտություններ, գիտահետազոտական աշխատանքներ, տեսական և պրակտիկ գիտելիքներ:

ԱՆԱՅԻՏ ՂԱԶԱՐՈՍՅԱԼ

հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի հոգեբանության ամբիոնի դասախոս

ՌԻՄԱ ՕՍԻՊՅԱՆ

հոգեբանության ֆակուլտետ, 4-րդ կուրս

ՅՈՒՐԱԿԱՆ ԳԻՏԱՅԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՈՉ ԼԻԱՐԺԵՔ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒՄ ԴԵՌԱՅԱՍՆԵՐԻ ԵՎ ԾՆՈՂՆԵՐԻ ՓՈԽՅԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Յոդվածը նվիրված է Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի հոգեբանության ֆակուլտետի գիտական հետազոտական աշխատանքին: Յոդվածում շոշափվում են ոչ լիարժեք ընտանիքներում դեռահասների և ծնողների փոխհարաբերությունները, ոչ լիարժեք ընտանիքում մեծացող դեռահասների հոգեբանական առանձնահատկությունները: Յետազոտության միջոցով բացահայտվել են բազմաթիվ հոգեբանական խնդիրներ, որոնք շատ հաճախ հանդիպում են այդպիսի ընտանիքներում:

Յանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ գիտահետազոտական աշխատանքներ, դեռահաս, ոչ լիարժեք ընտանիք, մայր-դեռահաս փոխհարաբերություններ, ամուսնալուծություն, դաստիարակություն:

ԲԵՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

տնտեսագիտության թեկնածու, պրոֆեսոր

Ավ. Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական Համալսարանի Ֆինանսներ ֆակուլտետի ամբիոնի վարիչ

ՆԱՐԵ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Ֆինանսներ ֆակուլտետ, III կուրս

ԲՈՒՆԻԱՅԻ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ ԵՎ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԻ ՀԱՂԹԱՅԱՐՄԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄԸ

Բոլոնիայի գործընթացի կարևոր սկզբունքներից մեկը հարատև կրթության ապահովումն է, որն անհրաժեշտ է դիմակայելու սոցիալական ուղղվածության զարգացման, կյանքի որակի բարելավման մարտահրավերներին: Հոդվածում քննարկվում է կյանքի որակի վրա բացասաբար ներազդող մարտահրավերներից մեկը Էկոլոգիական ճգնաժամի հետևանքները, և առաջարկվում է բնօգտագործման և բնապահպանման տնտեսական մեխանիզմի սկզբունքները՝ ելնելով Բոլոնիայի գործընթացով նախատեսված համաեվրոպական չափանիշներից:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ Բոլոնիայի գործընթաց, Էկոլոգիական ճգնաժամ, բնապահպանության և բնօգտագործման տնտեսական մեխանիզմ:

ՍԵՐՉԵՅ ՊՈՑԵԼՈՒԵՎ

քաղաքական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ,
տեսական և կիրառական քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչ
Յարավային ֆեդերալ համալսարան, ՌԴ, ք. Դոնի Ռոստով

ՍՈՖՅԱ ԲՈՅԿՈ

տեսական և կիրառական քաղաքագիտության ամբիոնի ասպիրանտ
Յարավային ֆեդերալ համալսարան, ՌԴ, ք. Դոնի Ռոստով

ԲՈԼՈՆՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ ԵՎ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ. ԱՆՑՅԱԼԻ ԴԱՍԵՐԸ ԵՎ ԱՊԱԳԱՅԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Յոդվածում դիտարկվում է Ռուսաստանի ընդգրկման հարցը Բոլոնյան համակարգ, հաշվի առնելով ազգային պետական կառուցման ռազմավարությունները: Յեղիևակները ընդգծում են կրթության սովետական համակարգի դրական փորձի վերաիմաստավորման անհրաժեշտությունը, ինչպես նաև հետսովետական Ռուսաստանի կրթական քաղաքականության խնդիրները: Յոդվածում ուշադրություն է դարձվում մասնավոր ԲՈԼՅ-երի հատուկ դերի վրա՝ ազգային ինտելեկտի ամրապնդման և հետսովետական տարածության վրա ինտեգրող կապերի զարգացման համար:

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՅՈՎՅԱՆՆԻՍՅԱՆ

Քրեական և Քրեական դատավարական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ
Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարան, Յայաստան

ԲՈՒՆՈՆԻԱՅԻ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ ԵՎ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Հոդվածում քննարկվում են Յայաստանի Հանրապետությունում իրավաբանական կրթության որոշ խնդիրներ: Այս հարցի վերաբերյալ վերլուծելով տարբեր գիտնականների տեսանկյունները՝ առաջ է քաշվում և հիմնավորվում սեփական մոտեցումը:

* * *

ՕԼԵԳ ԲԱՐՆԱՇՈՎ

Միջազգային հարաբերությունների տեսության եւ պատմության ամբիոնի
մագիստրանտ,
Ռուսաստանի ժողովուրդների բարեկամության համալսարան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ԵՆԹԱԴԻՎԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՆ, ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒԺԻ ՄԱՍԻՆ («ՌՈՍՍՈՏՐՈՒԴՆԻՉԵՍՏՎՈ» ԴԳ ՕՐԻՆԱԿԻ ՎՐԱ)

Հոդվածում բացվում է հանրային դիվանագիտության էությունը՝ որպես Ռոսսոտրոլնիչեստվո Դաշնային Գործակալության (ԴԳ) աշխատանքի ուղղություն: Դրա օգնությամբ հիմնավորվում է «Ռոսսոտրոլնիչեստվո» ԴԳ-ի տեղը՝ որպես ենթադիվանագիտական կառույցի: Ուշադրություն է դարձվում «Ռոսսոտրոլնիչեստվո»-ի գործունեությանը կրթական ոլորտում՝ որպես հանրային մակարդակում գործող դիվանագիտության օրինակ:

ԱՆԱՅԻՏ ՂԱԶԱՐՈՍՅԱԼ

հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի
հոգեբանության ամբիոնի դասախոս,

ԱՐՄԻՆԵ ԳԱՍՊԱՐՅԱԼ

Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի
ուսանող, հոգեբանության ֆակուլտետ, 4-րդ կուրս

**ԹՄՐԱՄՈԼՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ**

Հոդվածում ներկայացնում ենք Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի հոգեբանության ֆակուլտետի ուսումնական գործընթացի ժամանակ կատարած թմրամոլության հետ կապված հետազոտական աշխատանքը: Հոդվածում ամփոփում ենք թմրամոլության առաջացման հետ կապված որոշ տեսակետներ, ինչպես նաև դրա հոգեբանական ազդեցությունը և հետևանքները:

Հանգուցային բառեր՝ ադիկտիվ վարքագիծ, թմրամոլություն, միայնակություն, տագնապայնություն, փակ ներաշխարհ:

* * *

ԲՈՐԻՍ ԲԱԼԱՅԱՆ

տնտեսագիտության թեկնածու,
Սանկտ Պետերբուրգի պետական համալսարան

ՀԱՅԿ ԱՆԴՐԵԱՍՅԱՆ

ասպիրանտ ֆիլանսների ամբիոն,
Հայաստանի ազգային ագրարային ակադեմիա

**ԼԻԶԻՆԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՓՈԽԱԿԵՐՊՄԱՆ ԴԱՍԱՎԱՆԴՈՒՄԸ
ԲՈՒՅԵՐԻ ԻՆՏԵԳՐՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ**

Բոլոնյան գործընթացը ոչ միայն պահանջում է միջբուհական տարածաշրջանային համագործակցություն, այլ նաև՝ կրթական ծրագրերի ինտեգրում: Միջազգային ֆիլանսական հաշվետվությունների ստանդարտների ներքո՝ (ՄՖՀՍ) քննարկվում են ՀՀ-ում իրականացվող լիզինգային գործարքների հաշվապահական հաշվառման սկզբունքների փոխակերպման հիմնախնդիրները: Հոդվածում դիտարկվում են լիզինգային գործարքների ֆիլանսական հաշվետվությունների փոխակերպման դասավանդման առանձնահատկությունները բուհերի ինտեգրման համատեքստում:

ԳՈՒԼՆԱՐԱ ՕՍԱՐՈՎԱ

հոգեբանական գիտությունների թեկնածու,
մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի դոցենտ,
Միրաս համալսարան ք.Շիմկենտ, Ղազախստան

ԱՊԱԳԱ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ-ԱՆՁՆԱՅԻՆ ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՈՒԹՅԱՆ ՁԱՎՈՐՄԱՆԸ ՆՊԱՍՏՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ

Չողվածը նվիրված է 21-րդ դարի արդիական խնդիրներից մեկին՝ ապագա մասնագետների մասնագիտական-անձնային կոմպետենտությանը: Դիտարկվում են այն բոլոր գործոնները, որոնք նպաստում են ապագա մասնագետների մասնագիտական-անձնային կոմպետենտության ձևավորմանը: Բացահայտվում են այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են ինքնազարգացումը, մասնագիտական հմտությունների զարգացումը:

* * *

ՏԱՏՅԱՆԱ ՊՈՂՇԻԲՅԱԿԻՆԱ

Քաղ. գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
Չարավդաշնային համալսարանի դոցենտ, ք.Դոնի Ռոստով, Ռուսաստան

ՇՐՋԱՆԱՎԱՐՏՆԵՐԻ ՊՐՈՖԵՍԻՈՆԱԼ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԱՎՈՐՈՒՄԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈՒՆՈՒՄՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԱՏՎԱԾՈՒՄ

Չողվածում սոցիոլոգիական տեսանկյունից դիտարկվում են բարձրագույն մասնագիտական դպրոցներում շրջանավարտների հմտությունների ձևավորման խնդիրները: Բացահայտվում է կրթական բարեփոխումների զարգացման նշանակությունը, բարձրագույն կրթական հաստատությունների և գործատուների միջև կապերի հաստատման կարգավորումը: Ընդգծվում է գործատուի պահանջի պարտադիր արտացոլումը շրջանավարտի կերպարում:

ՄՈՐԱՄՍԱԴ ՌԵԶԱ ՍԱԴԵՅ ՄԵՅՄԱՆԴԻ

գիտաշխատող

Շիրազի կրթական հետազոտությունների կենտրոն

Իրանի Իսլամական Հանրապետություն

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԲՈԼՈՆԻԱՅԻ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ՆԵՐՔՈ

Բոլոնյան գործընթացի ներքո ներկայացվում են մարդկային կապիտալի բնորոշման և գնահատման մասնագիտական վերլուծություններ և դրա հիման վրա կատարվել են կապիտալի քանակական չափման բարեփոխումների նոր մոտեցումներ: Մասնավորապես, մարդկային կապիտալի գնահատման առավել կարևորագույն գործոն է դիտարկվում կրթությունը և այդ հիմքով ներկայացվում է ընթացիկ ազդեցությունը ինչպես տնտեսական աճի, այնպես էլ մարդկային կապիտալի որակական փոփոխությունների վրա:

* * *

ՌՈՒԶԱՆ ԿՈՒԼԻԿՅԱՆ

մանկավարժական գիտությունների թեկնածու,

Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական

համալսարանի դասախոս

ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԵՐԿՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՆԹԱԼԵԶԿԻ ՌԻՍՈՒՑՈՒՄԸ

Հոդվածն առնչվում է մասնագիտական կողմնորոշման դասընթացի տարածաշրջանային բաղադրամասի ուսուցման խնդրին: Այն ցույց է տալիս, որ ապագա գործարարները, տնտեսագետները, զբոսավարները ոչ միայն պետք է կարողանան հաղորդասկզբել տվյալ լեզվակրի հետ, այլ նաև՝ ներկայացնել սեփական երկիրը, մշակույթը, պատմությունը, սովորույթները և հասարակամշակութային իրույթները:

ՀՀ կրթական համակարգը չպետք է հետ մնազարգացած երկրների բարեփոխումներից: Սկզբունքային նշանակություն ունի այն, թե ինչպես է հայմեթոդական հասարակությունը վերաբերվում կրթական համակարգի փոփոխություններին:

Հանգուցային բառեր և բառակապակցություններ՝ երկրագիտական ենթալեզու, տարածաշրջանային բաղադրամաս, անգլերեն լեզու, բարեփոխումներ, մասնագիտական կողմնորոշման դասընթացներ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՈԼՈՏՆԵՐՈՒՄ

ՍԱՄՎԵԼ ՊԻՊՈՅԱՆ

Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի պրոֆեսոր, կենսաբանական գիտությունների դոկտոր

ԼԱՐԻՍԱ ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ

Երևանի Փ. Թերլեմեզյանի անվան գեղարվեստի պետական քոլեջի ուսուցիչ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆՑԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետությունում նախնական և միջին մասնագիտական կրթության համակարգի (ՄԿՈՒ) բարեփոխումների համատեքստում միջազգային փորձի ուսումնասիրման և վերլուծման հիմքի վրա ձևավորվել են ՄԿՈՒ 11 ցանցեր: Այդ ցանցերի ձևավորումը թույլ կտա ավելի արդյունավետ իրականացնել ՄԿՈՒ կառավարումը և կնպաստի ՄԿՈՒ համակարգի կողմից հասարակությանը առավել բարելավված ծառայություններ մատուցելուն:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. նախնական և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ, ՄԿՈՒ ցանցեր, բարեփոխումներ:

ԼԻԴԱ ՍԱՅԱԿՅԱՆ

Երևանի պետական բժշկական համալսարանի
դեղագիտական քիմիայի ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր մանկավարժական
գիտությունների դոկտոր

ՅԵՂԻՆԵ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարանի մագիստրոս

**ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ ԿՐԹԱԿԱՆ
ԲԱՐԵՓՈՒՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ**

Հետխորհրդային ՀՀ հանրակրթության ոլորտի առջև ծառայած խնդիրների լուծումը լայնածավալ բարեփոխումներ էր պահանջում: Դպրոցական համակարգի Էվոլյուցիոն անցումը, նոր, ավելի կատարյալ վիճակի հանգեցրեց ժամանակի, հնարավորությունների ու նաև կրթության ոլորտում կառուցվածքային ու բովանդակային բարեփոխումների աազգային առանձնահատկությունների բախման: Հոդվածում ներկայացվում են հանրառոյունքում առաջացած հիմնախնդիրները, որոնք արդիական են առայսօր:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ Հանրակրթություն, կառավարում, բարեփոխում, դպրոցավարություն, դպրոց, նորարարություն, մանկավարժ, կրթական համակարգ, վարկային ծրագիր

* * *

ԱՆՈՒՇ ԽԱԶԻԿՅԱՆ

Երևանի հմ.118 դպրոցի ուսուցչուհի

**ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑԻ ԿԱՅԱՑՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (թիվ 118 դպրոցի օրինակով)**

Հոդվածում նկարագրված է Երևանի հմ. 118 ավագ դպրոցի կայացման փորձը: Դպրոցը առանձնանում է կրթական համակարգի իր ուրույն մոտեցմանը, որտեղ կիրառվում են ուսուցման կոլեկտիվ, խմբային և այլ եղանակներ: Հոդվածում նկարագրված է բնագիտական (մասնավորապես՝ քիմիա) առարկաների մոտեցման առանձնահատկությունները, դասավանդման արդյունքները:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. Բոլոնիայի գործընթաց, կրթական համակարգ, ուսուցման կոլեկտիվ եղանակ, համագործակցություն, ուսուցման խմբային եղանակ, երթուղիներ, փոխհաղորդման մեթոդիկա:

ՅԵՂԻՆԵ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարանի մագիստրոս

ՏՆՕՐԵՆԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱՏԻՊԸ ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵՓՈՒՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

Հոդվածում ներկայացվում են կրթական բարեփոխումների արդյունքում հանրակրթության ոլորտի կառավարման դաշտում առաջադրված արդի հիմնախնդիրները և ժամանակակից տնօրենին ներկայացվող պահանջներն ու չափորոշիչները:

Յեղիևակը կատարած հետազոտությունների հիման վրա ամբողջացնում է տնօրենի արդյունավետ գործունեության նախապայմաններն ու կառավարող սուբյեկտի անհրաժեշտ որակները, որոնք նոր կրթահամակարգի ներկայիս շրջափուլում կապահովվեն դպրոցավարության բարձր ցուցանիշ:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ տնօրեն, հանրակրթություն, մոդել, կառավարում, բարեփոխում, դպրոցավարություն, մենեջեր, դպրոց, նորարարություն:

**ԲՈԼՈՆՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ ԵՎ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԲԱՂԱԲԱ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ,
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԿԱԶՂԱՆՅԱՆ

Հոգեբանական գիտությունների թեկնածու,
Հայ-Ռուսական (Սլավոնական) համալսարանի դոցենտ, ք. Երևան, Հայաստան

**ԲՈՒՅԵՐՈՒՄ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՄԻՋՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՄԱՆ ՀԱՐՑԸ**

Հոդվածը նվիրված է Ե Ե 21-րդ դարի կարևորագույն խնդիրներից մեկին՝ բուհերում ուսանողների միջմշակութային հաղորդակցմանը: Համալսարանական կրթության ոլորտում վերլուծվում է միջմշակութային հաղորդակցման հարցը, դիտարկվում են մշակութային շոկի էտապները և ուսանողների միջմշակութային հաղորդակցության պատրաստվածության զարգացման խնդիրները՝ հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի հիմքի վրա: Բացահայտվում են միջմշակութային հաղորդակցման էությունը և առանձնահատկությունը, ուսանողների հաղորդակցման պատրաստվածության զարգացման յուրահատկությունները՝ պրոֆեսիոնալ գործունեության պատրաստ լինելու համար: Արված հետազոտության հիման վրա՝ արվում են եզրակացություններ և առաջարկություններ:

* * *

ՌՈՒՏԱՍ ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի դասախոս

**ԲՈԼՈՆՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՎԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ**

Հոդվածում բացահայտվում է Բոլոնյան համակարգի էությունը, դիտարկվում են այս գործընթացի առավելությունները և հիմնական նպատակները: Բացահայտվում են Բոլոնյան դեկլարացիայի բովանդակության կարևոր դրույթները: Հեղինակի կողմից տրվում են առաջարկություններ:

ՍՎԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐԱԼԻՆԱ

Տնտեսագիտության թեկնածու,

Մ. Սապարբաևի անվան Հարավդազախստանյան հումանիտար ինստիտուտի
ավագ դասախոս, ք. Շիմկենտ, Ղազախստան

ԲՈԼՈՆՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ ԵՎ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Հոդվածում դիտարկվում են հիմնական կապիտալի ներդրումային մեխանիզմը Ղազախստանի գյուղատնտեսության արտադրության մեջ, գյուղատնտեսական օղակում ներդրումային մեխանիզմի կատարելագործման խնդիրները:

Դիտարկվում են ֆինանսավորման երեք հիմնական աղբյուրներ՝ ինքնաֆինանսավորում, վարկային ֆինանսավորում, իրական ներդրումներ: Վերլուծվում են գյուղատնտեսության մեջ փոքր չափով ներդրումների պատճառները և տրվում են ներդրողների մեջ հետաքրքրվածություն առաջացնելու ուղիները՝ գյուղատնտեսության զարգացման համար:

* * *

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԳԱԼՈՅԱՆ

Լվովի ներքին գործերի պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետի պետության տեսության և իրավունքի ամբիոնի դասախոս, ք. Ռավա-Ռուսկա, Ուկրաինա

ԱԶԱՓՆՅԱ ՈՒԿՐԱԻՆԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ (XIV-XVIII ԴԴ.)

Հոդվածում ներկայացված են հայերի արտագաղթի պատճառները և պայմանները՝ իրենց պատմական հայրենիքից դեպի Աջափնյա Ուկրաինա: Տրվում է հայերի արտագաղթի պատճառների և պայմանների բնութագիրը և ընդգծվում են այդ գործընթացի երեք փուլերը:

ԱՆԻ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

իրավաբանական գիտությունների թեկածու,
Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի
իրավագիտության ֆակուլտետի դասախոս

ՍՈՆԱ ՀԱԿՈՒԲՅԱՆ

Ավ. Մկրտչյանի անվ. տնտեսաիրավագիտական համալսարանի իրավագիտության
ֆակուլտետի շրջանավարտ, ՀՀ վարչական դատարանի դատավորի օգնական

ՀՀ ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ԲՈՐՍԱՅՈՒՄ ԲՈՐՍԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ԿՆՔՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱՅԱՐՑԵՐ

Ապրանքային բորսաների մասնակիցների կողմից գործարքների կնքման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև բորսայական ապրանքների իրավական կարգավորման հարցերի ուսումնասիրումը պայմանավորված են նրանով, որ բորսային առևտուրը միշտ ավարտվում է նրա մասնակիցների միջև գործարքների կնքմամբ միայն բացառապես ապրանքային բորսաների գործունեությանը բնորոշ օբյեկտների կապակցությամբ: Շուկայական հարաբերությունների զարգացման ներկայիս մակարդակը նույնպես անցնում է բորսայական ապրանքների տեսակների ընդլայնման և զարգացման ճանապարհով: Ապրանքային շուկայում իրականացվող գործառնությունների աճը, ապրանքային բորսայում գործարքների կնքման և կատարման կարգի օրենսդրական կարգավորման ոչ բավարար մակարդակը, բորսային օրենսդրության կիրառման պրակտիկան ցույց են տալիս, որ ապրանքային բորսաներում բորսային առևտրի գոյություն ունեցող մակարդակը ՀՀ-ում բավականաչափ զարգացած չէ և կատարելագործման կարիք ունի:

* * *

ԱՅՆՈՒՐԱ ԱԲԴԻԿԵՐԻՄՈՎԱ

PhD դոկտորանտ,
Մ.Սապարբանի անվ. Հարավդազախստանյան հումանիտար ինստիտուտի
դասախոս, Շիմկենտ, Ղազախստան

ՂԱՍԱԽՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՍԿՉԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հոդվածում դիտարկվում են Ղազախստանի Հանրապետության վարչական դատավարական նորմերի հասկացությունը, սկզբունքները և տեսակները:

ԱՐՈՒՄՅԱԿ ՄՈՒԽՍԻՆԱԳՈՅԱՆ

մանկավարժական գիտությունների թեկնածու,
 ռուսաց լեզվի և գրականության ամբիոնի վարիչ, Գավառի պետական
 համալսարանի դոցենտ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՂ ՇԱՐԱՀՅՈՒՄԱԿԱՆ ԴԱՐՁՎԱԾՔՆԵՐԸ ՌՈՒՄԱՑ ԵՎ ՀԱՅՈՑ ԼԵՉՈՒՆԵՐՈՒՄ

Հոդվածը նվիրված է ռուսաց և հայոց լեզուներում համաձայնություն և
 անհամաձայնություն արտահայտող շարահյուսական դարձվածքների
 համեմատական վերլուծությանը: Հեղինակը բացահայտում է, թե, որքանով են
 ռուսաց լեզվի շարահյուսական դարձվածքները համապատասխանում հայերենի
 դարձվածքներին և ինչով է պայմանավորված նրանց տարբերությունը:

* * *

ԱՆԱՀԻՏ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

Ավետիք Մկրտչյանի անվան տնտեսաիրավագիտական համալսարանի դասախոս

ՈՐԱԿՅԱԼ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԻՉՆԵՍԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ՝ ՈՐՊԵՍ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԵՎԱՄՏԻ ԵՐԱՇԽԻՔ

Հոդվածում ներկայացվում է բիզնեսի կառավարման մագիստրոսի
 որակավորում ունեցող մասնագետի նշանակությունը: Ցույց է տրվում
 Հայաստանում

դրա իրացման և այդ հասկացության տարբերությունը իր դասական իմաստից:
 Ներկայացվում է նման որակավորում ունեցող մասնագետի կարևորությունը
 անցումային տնտեսություն ունեցող մեր երկրի համար և, ընդհանրապես,
 ընդգծվում են այդ մասնագիտության առանձնահատկությունները և
 առավելությունները:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ բիզնես, անցումային
 տնտեսություն, կրթություն, եկամուտ, ֆինանսավորման համակարգ, Բիզնես
 կառավարում, մագիստրոս: